

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

УДК 007:304

ДІЯЛЬНІСТЬ НТШ ТА ПИТАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ НАУКИ У ПЕРІОДИЧНИХ ВИДАННЯХ УКРАЇНЦІВ США ЯК ЗАСІБ ЗБЕРЕЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Біловус Л.І.

Тернопільський національний економічний університет

У статті зроблено спробу привернути увагу до діяльності української діаспори у США щодо наукових досліджень, зокрема функціонування Наукового товариства ім. Т. Шевченка. Окреслено основні принципи діяльності цієї організації, шляхи реалізації її наукового потенціалу шляхом аналізу україномовної періодики США. У контексті порушеної проблеми розглянуто діяльність НТШ у плані організації тематичних конференцій, з'їздів, видавничої діяльності та презентації на міжнародній арені української науки, що активно висвітлюється у періодиці українців США. Цим же шляхом проаналізовано стан наукових досліджень на материковій Україні та перспективи виходу з кризи. Увагу зосереджено на організації прозорої структури наукових установ та розподілу коштів, зміні ставлення до науковців з боку керівників та чиновників, перейманні досвіду розвинених країн.

Ключові слова: періодика українців США, національна ідентичність, інформаційний простір, НТШ, наукові дослідження, українська діаспора.

Постановка проблеми. Процес об'єднання світових суспільних цінностей та національних культур породжує одну з головних проблем сучасності – проблему ідентичності. Будучи носієм конкретної етнокультурної, національної спільності, сучасна людина відчуває необхідність зберегти цю унікальність та передати її майбутнім поколінням. На нашу думку, таке поживлення та зростання національної самосвідомості є своєрідною захисною реакцією на стандартизацію соціального життя українського народу не тільки на території України, а й далеко за її межами.

Сьогодні, за різними підрахунками, поза межами України мешкає майже четверта частина населення нашої країни. Однак, ні кордони, ні відстань, ні роки проживання за кордоном не є причиною того, щоб не ідентифікувати себе українцем чи забувати про свою Батьківщину. Як українці за кордоном переймаються проблемами рідної землі видно з численних проектів, ініційованих ними. Це і освітні програми, і наукова діяльність, і допомога у вирішенні багатьох фінансових проблем тощо. На нашу думку, саме в цих українців є чому повчитися, адже вони мають чітко визначену українську ідентичність та національну свідомість.

Дослідження наших попередників, які займалися проблемами української діаспори у США і її періодикою (Губарець В. [10], Дякова О. [11], Ключковська І. [15], Мерфі Н. [22], Романюк М. [27], Тригуб П. [30], Чекалюк В. [33; 34] та ін.) та висвітленням української науки за кордоном (Зайцева З.І. [12], Полонська-Василенко Н.Д. [14], Романів О. [26] та ін.), зосереджувалися лише на окремих аспектах проблеми, тоді як **метою нашої статті** є аналіз україномовної періодики США для розгляду питань, які раніше не піднімалися: рецепція шляхів розвитку української науки та діяльність НТШ в Америці у контексті збереження національної ідентичності.

Виклад основного матеріалу. Першою науковою установою всеукраїнського значення стало НТШ, яке, отримуючи матеріальну допомогу від меценатів, зуміло об'єднати найкращих українських інтелектуалів задля наукової співпраці задля своєї Батьківщини. Якщо подивитися на здобутки НТШ узагальнено, то, насамперед, треба сказати, що Товариство, численні покоління його діячів у своїх працях розбудували систему українознавчих праць у сфері історії, мови, літературознавства, етнографії, фольклористики, географії, антропології, філософії та інших дисциплін, досягли величезних успіхів у встановленні української наукової термінології, зафіксували і науково опрацювали безцінну багатівкову спадщину українського народу в контексті плюралістичного слов'янознавства як проблеми окремого народу.

Наукове товариство ім. Шевченка утворилося в результаті культурно-просвітницької діяльності народолюбів, продовжуючи традиції «Руської трійці» та «Галицько-руської Матиці». Під час Другої світової війни НТШ було ліквідовано більшовицькою владою і перенесло свою діяльність на Захід.

У США філія Товариства була заснована професором М. Чубатим у Нью-Йорку у 1948 році. Саме вона вважається наймасштабнішою за своєю діяльністю. Були створені осередки у Вашингтоні, Детройті, Клівленді, Філадельфії, Чикаго, Каліфорнії, Пітсбурзі, які влаштовували самостійні конференції та доповіді, з'їзди науковців [14; 21; 23]. Сьогодні у періодичних виданнях української діаспори США можемо побачити окремі статті-повідомлення про діяльність, структуру Товариства, яке побудоване за демократичними принципами: Світова рада НТШ, Крайові Товариства, секції працюють автономно, регулярно проводять звітно-виборчі сесії своєї організації, на яких приймають статути, коорди-

нують роботу, слухають про пророблену роботу та обирають очільників [9]. У науковому ж світі НТШ має репутацію своєрідної української академії наук, членами якої радо стають не тільки етнічні українці, а й науковці інших національностей та країн.

Як свідчать матеріали періодичних видань українців США, зараз Товариство продовжує вести активну діяльність як у діаспорі США, так і в інших країнах світу. Сьогодні найважливіша мета роботи НТШ-А: поставити українознавство на чільне місце, залучити молодих науковців до роботи, продовжити співпрацю з НТШ-У та іншими науковими установами, зокрема у видавничій галузі. Для цього є всі передумови: у бібліотеці та архівах НТШ у Нью-Йорку зберігається ряд надзвичайно цінних архівних збірок таборів «переміщених осіб» – втікачів, військовополонених, в'язнів німецьких концтаборів, політичних емігрантів. Цей архів є готовим першоджерельним матеріалом, з якого можна довідатись багато цінної, історичної інформації, а бібліотека НТШ доступна широкому загалові через Інтернет [2].

Товариство не тільки розвиває українську науку, а й презентує її міжнародній спільноті через свої видання, у тому числі й англійські, участь у наукових конференціях, проведення власних численних з'їздів та конференцій, звітно-виборчих сесій, доповідей, круглих столів, друкують праці своїх учених. НТШ є асоційованим членом Американської асоціації для сприяння слов'янським студіям, а тому постійно бере активну участь у щорічній конвенції цієї організації, а через неї – у міжнародних конгресах славістів, що відбуваються щоп'ять років [18]. На останніх Товариство намагається, крім секційних занять, влаштувати зустрічі для українських науковців та українців, щоб мати змогу обмінятися планами. Загалом, широта українознавчої тематики, представленої в українській та загальноєвропейських секціях, свідчить про появу України не тільки на геополітичних картах, а й у культурних. Крім того, НТШ практикує тижневі науки та мистецькі програми для діаспорної громади. Склад учасників обговорення зазвичай незмінний, однак дуже часто є присутніми гості з України: дослідники, стипендіати, поважні вчені. З опублікованих матеріалів бачимо широту та ґрунтовність інтересів діяльності цього наукового товариства: мовознавство, літературознавство, культурологія, археологія та історія, соціологія, політологія [1]. Дослідження, що стосуються духовного життя та діяльності церкви, НТШ проводить разом із Товариством українців-католиків «Свята Софія» (зокрема, присвячені століттю заснування першої української єпархії у США, зростаючому впливу москвофільства, питанню ідентичності богословської освіти, ідентичності вірян-емігрантів з пострадянських країн, діалогу між УГКЦ та УПЦ, визнанню патріархату, створенню єдиної української помісної церкви, занепаду моралі, врегулюванню міжконфесійних відносин тощо) [13].

У газеті «Свобода» є рубрика «Вісті НТШ», де можна детально ознайомитися з діяльністю та планами цієї організації, списком фундаторів та меценатів, новими членами, стипендійними фондами. Управа Товариства щороку зві-

тує громаді через періодику про свої витрати, цільове призначення коштів, закликає збільшувати пожертви, заповідати статки, бо саме від цього залежатиме подальша підтримка українознавства в США та Україні. Рубрика також презентує нові видання НТШ, участь у наукових конференціях, подає резолюції загальних зборів організації, популяризує послуги своєї бібліотеки та архіву [4]. Саме НТШ в Америці стало тією науковою організацією, що займалася презентацією та популяризацією п'ятитомної англійської енциклопедії про Україну, а також займалася вагомим дослідно-видавничим проектом «Енциклопедія української діаспори». Про це свідчать численні невеличкі оголошення-запрошення у рубриці «Події».

Щорічно у Нью-Йорку Товариство влаштовує наукову шевченкознавчу конференцію разом із Вільною академією наук та Українським науковим інститутом Гарвардського університету. Ця подія вважається одним із чільних наукових проектів НТШ-А. На такі конференції мають честь приїхати українські науковці зі всього світу. У ювілейні 2013-2014 рр. було заплановано чимало ґрунтовних заходів для відзначення 200-річчя від дня народження Т. Шевченка: конференції, музичні вечори, вихід літературно-критичних матеріалів. Учасники зосереджуються на багатогранній особистості Кобзаря як художника, поета, громадського діяча, розглядають його феномен як пророка. З цього приводу, починаючи від передовиці, опубліковано чимало матеріалу в діаспорній пресі [25].

Під час ювілейного академічного сезону у НТШ-А було порушено проблему ідентичності українців та стереотипних уявлень про них у інших культурах. Про актуальність порушеної проблеми свідчить і детальний розлогий огляд виступів у діаспорній періодиці: колоніальне минуле, що впливає на пізнання «себе», чисельність українців за кордоном, причому як старого, так і молодшого покоління, відмінність їх світоглядів – все сприяло жвавій науковій дискусії. Підсумки підвів Г. Грабович, зосереджуючи увагу на самокритичності кожної нації, умінні очищуватись та відмежовуватись від минулих кривд задля продуктивності існування етнічної групи [24].

У лекційному залі НТШ на круглому столі обговорювалася також тема «Євромайдан: суспільно-політична криза чи революція?», в якому взяли участь відомі вчені та політологи. У залі, де проходило зібрання, було розгорнуто виставку «Хроніка Євромайдану» українського фотографа Антона Трофимова. Обговорено передумови Євромайдану: відмова В. Януковича підписати Угоду про асоціацію України з ЄС, негативне ставлення російської сторони до європейських симпатій України, брак уваги самого Євросоюзу до такого факту, кричущо надуживання влади та викликані ним антиурядові протести задовго до цього. Світова громадськість була обурена застосуванням брутальної сили проти демонстрантів, побиттям журналістів та медичних працівників, безпринципними арештами та затриманням багатьох непричетних, а також прийняттям у ВР диктаторських законів. Висловлювали пропущення щодо можливого розвитку подій, шля-

хів розв'язання критичної ситуації в Україні. Як вважає А. Каратницький, сьогодні найгіршою новиною є те, що «в Україні й надалі існує загроза збільшення кількості жертв, а Майдан тільки увиразнив виміри, у площині яких заострюються суперечності» [19, с. 5]. Як свідчить сьогоднішня, ці слова виявилися передбачливими.

«Війна і мир в Україні: що далі?», – саме таким запитанням розпочався круглий стіл, присвячений розвитку політичних подій в Україні. Програму відкрив Президент НТШ – Г. Грабович. Аудиторію склали, крім постійних відвідувачів суботніх академічних зібрань, молоді та енергійні представники останньої еміграційної хвилі, були також гості з України, серед яких – безпосередні учасники бойових дій на Донбасі. Як свідчить матеріал у періодичній пресі українців США щодо цього зібрання, події в Україні, військові дії російської сторони переконали американців у великому потенціалі українців, збільшили фінансову допомогу, а головне – зникає традиція розглядати Україну і Росію як щось одне, відповідно й конфлікт на Сході нашої держави не є простим територіальним поділом. На круглому столі Г. Грабович подав свої думки про наступні парламентські вибори, про необхідність проведення справжніх, а не декоративних реформ, зокрема це стосується і української освіти, і академічної науки [3, с. 16]. До слова, у 1995 році газета «Свобода» вмістила поширену і, на нашу думку, актуальну з погляду сьогоднішня статтю про виступ на форумі НТШ першого міністра оборони незалежної України Костянтина Морозова. Основні віхи національної безпеки і загрози для неї, сформульовані в аналітичній промові, було видно ще на початку незалежності нашої держави: вид державного устрою, невирішена проблема двомовності, затримка створення власного валютного та інформаційного простору, проблема Криму та зменшення українського впливу на цій території, відмова вступати до європейської системи безпеки [17]. Тобто, як бачимо, розуміння та адекватний погляд на ситуацію існував завжди як в Україні, так і в українській діаспорі, однак це не стало причиною для рішучих дій.

Українська діаспора за кордоном також не може стояти осторонь великої трагедії українського народу – штучно створеного сталінським режимом Голодомору 1932-1933 років, унаслідок якого загинуло кілька мільйонів людей. Про це існує чимало матеріалів в україномовному інформаційному просторі США, причому різнопланового (від урочистого відзначення, відкриття пам'ятника до наукових сентенцій з цього приводу якогось дослідника). Спробуємо лише узагальнити їх.

У радянські часи розмови про Голодомор розцінювалися як наклеп на радянську владу. Відверто почали говорити про великий голод тільки з часів незалежності нашої держави. І першими, хто почали досліджувати трагічну сторінку історії нашого народу, стали представники української діаспори. Саме українська діаспора США ініціювала встановлення історичної правди щодо великого голоду в Україні у 1932-1933 роках. Метою досліджень, крім оприлюднення правди про Голодомор, були його визнання і оцінка. І в цьому велику роль відіграла комісія Конгресу США.

Зараз українська діаспора продовжує активно вивчати проблеми української трагедії, проводить різні конференції. При Канадському інституті українських студій (КІУС) Альбертського університету створено консорціум із вивчення Голодомору в Україні. Цей консорціум займається дослідженням і поширенням правдивої інформації про Голодомор в Україні, щоб канадське суспільство більше знало про українську трагедію, щоб ця тема була представлена у шкільних програмах з історії. Консорціум планує випустити посібник з історії голоду в Україні для канадських педагогів. Його матеріали будуть адаптовані для різних вікових категорій учнів та викладені англійською та французькою мовами [16]. До консорціуму увійшли відомі на Заході та в Україні науковці з університетів Торонто, Ратгерського, Стенфордського, Гарвардського університетів та Інституту історії України.

Варто також згадати про те, що у стінах Принстонського університетського клубу відбулася дводенна наукова конференція, яка істотно доповнила низку заходів на відзначення 80-ліття Голодомору в Україні 1932-1933 років. У ній брали участь відомі науковці, публіцисти, політики. На конференції виступив відомий американський вчений-українознавець, професор Університету Арізони Марк Гаген з доповіддю «Чому голодомор стався?». Науковець у своєму виступі дуже переконливо представив Голодомор 1932-1933 років в Україні як наслідок політичного курсу Москви на знищення українського селянства, яке в той час було основою української нації. Тобто, це явище було спричинене не екологічними чи природними причинами, а було свідомим народовбивством. Наступними тези Гагена продовжили Людмила Гриневич та професор Роман Сербин, зокрема зупиняючись на понятті «геноцид», котре для західних істориків і досі залишається злочином проти людства [6, с. 10]. Вважаємо за потрібне спрощено представити дві точки зору, що презентувались на конференціях та знайшли своє відображення у друкованих матеріалах українців США, на питання визнання Голодомору геноцидом. Прибічники визнання вважають Голодомор штучно організованим з метою приборкати спротив українського народу насильницькій колективізації та знищити національний дух українського села. Противники, погоджуючись зі злочинною політикою сталінізму, яка спричинила масовий голод, пропонують розглядати всі масові голоди 1931-1933 років як складне явище, спричинене, крім політики Сталіна, багатьма чинниками, від складного геополітичного становища до форсованої модернізації та індустріалізації [6, с. 10].

«Все глибшими стають виміри голодомору». Під таким гаслом визначні науковці, які займаються виміром Голодомору, зібралися на науково-практичну конференцію у Нью-Йорку, щоб представити свої дослідження на тему «Вимірюючи голодомор». У конференції взяли участь понад 50 експертів, щоб засвідчити масштаби і остаточну мету звірства, вчиненого проти української нації у 1932-1933 роках [5, с. 12]. Уважаємо, що ця катастрофа має також і людський вимір, а не лише суто науковий. І цей бік проблеми є, можливо, ще важливішим. Що відбу-

валося з людьми в ті пекельні роки, місяці, дні; яких жахливих мук зазнавали їхні душі; чи розуміли вони повною мірою страхітливий сенс того, що відбувається; чи прагнули боротися, боронити життя – своє та своїх рідних, зрештою, честь свого народу, або ж перетворилися на безсилю, безсловесних жертв? Відповіді на ці запитання знайти і зараз непросто. Знаючи, що кожен (навіть доволі близька людина) може раптом виявитися «донощиком» (а система стрімко формувала мільйони таких), реальні свідки Голодомору не могли ділитися сокровеними своїми думками з будь-ким. А тим більше – довіряти такі думки паперу. Ось чому щоденники очевидців «терору голодом» 1932-1933 років і дотепер є унікальними, поодинокими, винятково цінними історичними джерелами. З причин, про які ми щойно згадували (а є ще одна, схоже, основна причина – мало не всі такі щоденники опинялися доволі швидко в спецховищах ГПУ – НКВС – КДБ), їх украй мало. І все ж такі деякі збереглися – і є надія, що кількість таких щоденників, може, ще збільшиться [5, с. 18].

«Наука – найбільш піднесене втілення Батьківщини, оскільки з усіх народів першим завжди буде той, хто випередить решту в галузі думки та розумової діяльності», – ці слова Луї Пастера, на нашу думку, найбільш точно розставляють пріоритети сучасного світу, оскільки наука формує світ більшою мірою, ніж будь-яка інша галузь знань. Саме тому періодичні видання українців США, хоча і не вважають це основною темою своїх дописів, час від часу зосереджують увагу на питанні розвитку науки в Україні, аналізують стан та перспективи її подальшого піднесення.

Насамперед, варто підкреслити добре відомий усім факт – наша країна володіє великим інтелектуальним потенціалом, зокрема науковим. Людство завдячує безліччю відкриттів саме українським вченим, науковцям, винахідникам, які працювали далеко за межами своєї Батьківщини, адже там гідно оцінили їх знання. Повний перелік відкриттів і винаходів наших співвітчизників великий, проте українці у США про них заговорили значно швидше, ніж на історичній батьківщині, де про деякі прізвиська починають дізнаватися тільки сьогодні. Вважаємо за необхідне згадати хоча б деякі. Наприклад, варто подякувати творцю першого персонального комп'ютера – синові емігранта з Буковини до США Стіву Возняку [28]. Одним із найуспішніших інтернет-підприємців світу став ще один українець – Майкл Фурдик із Канади, розробивши у 17-річному віці сервіс для закупівель через Усесвітню мережу. Згадаймо лише «батька діагностики» Івана Горбачевського, який першим синтезував сечову кислоту, визначив її складники, джерела та причини утворення в живому організмі, основоположника науки про рентгєнівське проміння Івана Пулюя або всесвітньо відомого ученого-винахідника Юрія Кондратюка (Олександра Шагрея) чи композитора Дмитра Бортнянського, а портативна сонячна електростанція, розроблена львів'янами, потрапила до ста кращих винаходів світу (цей перелік можна ще довго продовжувати) [8].

Іван Головінський, американський доктор психології українського походження, як науко-

вий співробітник програми Фулбрайта перебував у 1995 році в Україні. Результати його відрядження та враження викладено у серії статей газети «Свобода». Як дізнаємося, з боку США та нашої діаспори було зроблено багато для становлення української науки та її відвідани українські наукові та науково-педагогічні установи намагалися попри брак фінансування добре робити свою справу. Однак, як зазначає автор статті, Україна для нього стала країною контрастів: незважаючи на прояви національної свідомості, є яскраві свідчення про залишки радянської свідомості (двомовність, ідеологічність табору «Артек», пам'ятники радянським воїнам-карателям, п'ята колона Москви у вигляді УПЦ (МП) тощо) [7]. У той час це була не дивина: усього чотири роки незалежності. Постає питання: чому досі, коли вже виросло покоління, народжене не в СРСР, ситуація не те, що не покращилася, а навпаки – погіршилася?

Дописувачі часто ставлять питання: що заважає сьогодні нашій державі допомогти розкритися, розправити крила українським науковцям, чому тенденція погіршується? Що треба зробити, щоб Україна асоціювалася у світі не тільки з металом і рудою, а й з високим розвитком наукового прогресу? І одразу намагаються відповісти, висловлюючи своє розуміння розв'язання вище окреслених проблем. Україні, зокрема її державним органам, потрібно усвідомлювати, що капіталізація та соціалізація наукового потенціалу можуть стати велетенським ресурсом для розвитку. І тільки ефективно використовуючи цей колосальний ресурс, Україна зможе підняти українську науку до рівня світових наукових тенденцій. Адже саме наукові знання і їх застосування в соціально-економічній практиці роблять країну багатою та успішною, що є ключовим чинником для функціонування держави та її стратегічної безпеки.

Важко не помітити тенденцію погіршення ставлення українського суспільства до науки як такої, а також до наукової діяльності. А ще недавно Україна вважала себе країною, яка найбільше читає, освіченою і науково розвинутою. Як зазначає Вадим Локтев у статті «І про науку в Україні можна забути», у нас наука (насамперед, фундаментальна) та її носії – вчені і педагоги – перебувають серед пригноблених верств суспільства. Це і не дивно, адже ставлення до науки українського істеблїшменту позначається і на ставленні до неї суспільства: наукою цікавляться лише близько 1% (!) українців, тоді як у Європі таких – 79%, що більше ніж зацікавлених спортом (65%), культурою (69%) або політикою (68%). Привертає увагу і той факт, що повагу до вчених висловлюють 75% людей, а 72% вважають, що саме наука забезпечить покращення їхнього життя в майбутньому [20].

І як наслідок – науково-освітня сфера перестала бути престижною як сфера діяльності або працевлаштування. На нашу думку, це в свою чергу призводить до так званого «відпливу мізків», які тікають із країни, до нестачі кваліфікованих наукових кадрів, без яких розв'язання накопичених економічних і соціальних проблем або здійснення глибинної модернізації стає

неможливим. У колонці від редакції «Свободи» у 2013 році вміщено аналітичну розвідку про те, що за останні п'ять років до США, Росії, Німеччини виїздить найбільше українських вчених, особливо фахівців стратегічних галузей, кількість українських науковців за часів незалежності скоротилася втричі, немає ні дослідницьких лабораторій, ні замовлень на наукові розробки. З одного боку, редакція має рацію у тому, що високий рівень підготовки наших вчених формує на міжнародній арені позитивний імідж України, а з іншого – втрачається еліта, втрачаються кошти, спрямовані на підготовку науковців, наша держава знову стала постачальником сировини, цього разу інтелектуальної. Українські фахівці, які стали успішними за кордоном у своїх галузях, як свідчить редакція періодичного видання, вбачають вирішення проблеми в організації прозорої структури наукових установ та розподілу коштів, зміні ставлення до науковців з боку керівників та чиновників, перейманні досвіду успішних у науці країн [31].

Аналізуючи актуальні питання розвитку нашої науки, порушені в інформаційному просторі української діаспори США, варто зауважити, що головним серед них постає питання фінансування, катастрофічна нестача якого небезпечна для наукової сфери в цілому. Зараз вражає сумний факт скорочення загальної кількості наукових працівників (за останні десять років – приблизно на 1-2% на рік). За словами Вадима Локтева, такі ж країни як США, Японія, ЄС, Південна Корея, Китай невпинно збільшують цей показник. Зменшилась також загальна кількість публікацій: за цим показником Україну вже випередила Бразилія [20].

Біолог Андрій Сибірний у своєму інтерв'ю Галині Титиш наголошує, що в Україні немає відповідного фінансування на науку, тому що воно розподіляється всім порівно і вистачає тільки на зарплату. Йдеться саме про кошти, що дозволять зробити одну серйозну наукову статтю, витрати на яку складають приблизно від 10 до 50 тисяч євро [29]. Це дасть змогу публікуватися в журналах з імпаکت-фактором 20-30, що допоможе нашим науковцям стати в один ряд із Нобелівськими лауреатами.

Андрій Сибірний радить орієнтуватися на досвід Польщі, у якій Фонд розвитку польської науки надає фінансування полякам, які повертаються на батьківщину працювати, або іноземцям, які хочуть розвивати польську науку [29]. Узагалі в Польщі існує багато фондів – державних і приватних, які фінансують науку. І нам треба рухатися в цьому напрямку, аби диверсифікувати фінансування української науки.

Проте друковані матеріали в періодичних виданнях українців США вказують на те, що розраховувати лише на державні структури у питанні розвитку науки недостатньо. До цього потрібно залучати бізнес, який не хоче інвестувати в українську науку, бо не вірить, що вона здатна зробити щось конкурентоздатне. Бізнес буде інвестувати тільки в роботи міжнародного рівня. І знову тут не можна обійтися без органів державної влади, адже в Україні не існує законодавства щодо ринку інтелектуальної власності. Як зазначає В. Локтев, Україна практично не має законів, які б стосувалися інноваційних або технологічних осередків з високим ризиком, де практично завжди триває пошук із бажаним, але не гарантованим наперед результатом [20]. Щоб якось вирішити цю проблему, нам треба виховати нове покоління бізнес-еліти, яка б розумілася на комерціалізації саме інновацій і знала б, що наука – фундамент покращення стандартів життя.

Вадим Локтев також зазначає, що, безумовно, наука – це не тільки питання грошей. Насамперед, це питання системи людських цінностей, особистісної і колективної моралі, правильного світорозуміння, а також – нормального клімату у суспільстві [20]. Можливість зберігати відчуття власної гідності є, на нашу думку, ще однією передумовою розвитку науки. Науковці мають усвідомлювати, що елементарна чесність перед громадянами є одним з пріоритетів розвитку науки. Саме в останній, на нашу думку, дуже багато тримається на довірі як суспільства до вчених у цілому, так і між ученими зокрема. Якщо науковці хочуть, щоб їхні результати гідно оцінювалися, вони мають доносити свою точку зору до людей. Лише поєднання зусиль вченого і суспільства приведе до розвитку.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Ми торкнулися лише основної діяльності НТШ-А, що її висвітлено на сторінках україномовної преси США (створення, функціонування, напрями досліджень), та питань наукової діяльності безпосередньо в Україні, що їх порушують дописувачі української діаспори (потенціал та втрачені можливості, відтік кадрів, шляхи подолання проблем). Представники нашої громади за океаном наголошують на тому, що наука – гідний презентатор будь-якої нації на міжнародній арені, а тому реалізація вагомих досліджень українською мовою українськими вченими в українських лабораторіях – вагомий засіб формування та збереження національної ідентичності. Особливої уваги заслуговують публікації, що стосуються інших наукових товариств за кордоном.

Список літератури:

1. Академік з відповідним прізвиськом // Свобода. – 1996. – Ч. 83. – С. 2; Венґрин-Кавділ К. Пам'ять Лемківщини / Коріна Венґрин-Кавділ // Свобода. – 2014. – № 31. – С. 13, 16; Вечір пам'яті безсмертної Лесі / Прес-служба Товариства «Свята Софія» // Свобода. – 2013. – № 22. – С. 12, 18; Влаштувуйте доповіді про правопис / Пресова група НТШ-А // Свобода. – 1993. – Ч. 55. – С. 1; В НТШ відбувся симпозіум з нагоди появи книги «Україна й українці в світі» / Н. Н. // Свобода. – 1995. – Ч. 110. – С. 3; Кузьмович О. «Споглядаючи у синю далечинь...» (ювілейна конференція НТШ у 100-річчя М. Рильського) / О. Кузьмович // Свобода. – 1995. – Ч. 107. – С. 3; Микола Рябчук – про авторитаризм в Україні / Товариство «Свята Софія» // Свобода. – 2013. – № 25. – С. 13; Мушинка М. І наукою можна допомагати Україні / Микола Мушинка // Свобода. – 1996. – Ч. 142. – С. 2; Ч. 143. – С. 2; Пам'яті визначного українця / Прес-служба Товариства

- «Свята Софія» // Свобода. – 2013. – № 18. – С. 12, 16; Панько С. Соціолог поділився своїм досвідом / Сергій Панько // Свобода. – 2013. – № 15. – С. 16; Поезія Райнера Марії Рільке в українських перекладах / Пресова група НТШ-А // Свобода. – 2013. – № 32. – С. 13, 18; Увесь спів Соломії Крушельницької – триумф таланту / Пресова група НТШ-А // Свобода. – 2013. – № 10. – С. 13; Увиразнюється культурне обличчя давнього Батурина / Пресова група НТШ-А // Свобода. – 2013. – № 10. – С. 13; Хвилюючий спогад про дисидентів / Пресова група НТШ-А // Свобода. – 2013. – № 15. – С. 16; Цікаві доповіді в НТШ // Свобода. – 1993. – Ч. 123. – С. 3; Часто П. Еміграція як предмет науки / Петро Часто // Свобода. – 1993. – Ч. 83. – С. 1, 4.
2. Андрушків С. Архіви таборів переміщених осіб у бібліотеці НТШ в Нью Йорку / Світлана Андрушків // Свобода. – 1995. – Ч. 57. – С. 2; Бібліотека НТШ є на Інтернеті / Р. А. // Свобода. – 1997. – Ч. 99. – С. 1; Панько С. В НТШ-А розпочався новий академічний рік / Сергій Панько // Свобода. – 2008. – № 39. – С. 11.
 3. Війна і мир в Україні: що далі? / Пресова група НТШ-А // Свобода. – 2014. – № 39. – С. 13, 16.
 4. Вісті Наукового товариства ім. Т. Шевченка // Свобода. – 1995. – Ч. 169. – С. 3; Вісті Наукового товариства ім. Т. Шевченка // Свобода. – 1997. – Ч. 55. – С. 4-5; Наукове товариство ім. Шевченка в Америці / Управа НТШ-А // Свобода. – 2013. – № 48. – С. 14.
 5. Все глибшими стають виміри Голодомору / Український Конгресовий Комітет Америки // Свобода. – 2013. – № 44. – С. 12, 18.
 6. Галів М. Метою голодомору був геноцид українців / Микола Галів // Свобода. – 2014. – № 4. – С. 10-12.
 7. Головінський І. З науковим відрядженням в Україні / Іван Головінський // Свобода. – 1995. – Ч. 225. – С. 2; Ч. 226. – С. 2; Ч. 227. – С. 2, 5.
 8. Голод І. Яка ж наука без українців? Людство завдячує нам безліччю відкриттів / Ігор Голод // Міст. – 2012. – 17 травня; Камінечний М. Без нас не літали б? Українці щонайменше прискорили «штурм Усесвіту» / Матвій Камінечний // Міст. – 2012. – 17 травня; Портативна сонячна електростанція, розроблена львів'янами, потрапила до ста кращих винаходів світу // Час і Події. – 2013. – № 21. – 23 травня; Соколинська О. Харківські фізики встановлюють «реактор майбутнього» / Олена Соколинська // Час і Події. – 2013. – № 28. – 11 липня; Українська історія з X-променями. Івана Пулюя нітрохи не менше, ніж Рентгена, можна вважати основоположником науки про рентгенівське проміння // Міст. – 2012. – 05 липня.
 9. Голяш С. Відбулися збори Осередку діяльності НТШ в Чикаго / С. Голяш // Свобода. – 1993. – Ч. 80. – С. 1; Екзекутива НТШ-А обговорила ряд справ / О. К. // Свобода. – 1998. – Ч. 38. – С. 3; Загальні збори Осередку НТШ у Вашингтоні / Н. Н. // Свобода. – 1997. – Ч. 97. – С. 7; Романів О. Звітно-виборча сесія Світової ради НТШ / Олег Романів // Свобода. – 1996. – Ч. 247. – С. 6; Управа НТШ-А відбула наради / О. К. // Свобода. – 1997. – Ч. 79. – С. 1.
 10. Губарець В. Українська етнічна преса у Північній Америці: історія і сучасність / В. Губарець // Наукові записки Інституту журналістики КНУ ім. Т. Шевченка. – 2005. – Т. 22. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=1451>.
 11. Дякова О. Концептуальні засади збереження ідентичності української діаспори в демократичних країнах / Олена Дякова // Українознавство. – 2008. – № 2008. – С. 276-281.
 12. Зайцева З.І. Український науковий рух: інституціональні аспекти розвитку (кінець XIX – початок XX ст.) / З.І. Зайцева. – К. : КНЕУ, 2006. – 368 с.
 13. Імігранти як віруючі люди / Пресова група НТШ-А // Свобода. – 2013. – № 22. – С. 12; Луцька О. Доповідь о. д-ра Петра Галадзи в Нью Йорку / Оксана Луцька // Свобода. – 1996. – Ч. 20. – С. 4; Про університет як центр богослов'я / Товариство «Свята Софія» // Свобода. – 2013. – № 18. – С. 12; 100 літ тому виникла перша у США українська єпархія / Прес-служба Товариства «Свята Софія» // Свобода. – 2013. – № 46. – С. 8.
 14. Історія Академії наук України. 1918–1923. Документи і матеріали / відпов. ред. П.С. Сохань. – К. : Наук. думка, 1993. – 376 с.; Полонська-Василенко Н.Д. Українська академія наук. Нарис історії / Н.Д. Полонська-Василенко. – К. : Наукова думка, 1993. – 406 с.; Правовий статус Академії наук України. Історія і сучасність / відпов. ред. Ю.С. Шемшученко. – К. : Наукова думка, 1993. – 302 с.; Храмов Ю. Рання історія Академії наук України (1918–1923) / Ю. Храмов, С. Руда, Ю. Павленко, В. Кучмаренко. – К. : Манускрипт, 1993. – 248 с.
 15. Ключковська І. Українська діаспора в об'єктиві сучасності – національно-політичний та духовно-культурний феномен [Електронний ресурс] / Ірина Ключковська, Наталія Гумницька // Мистецька сторінка. – Режим доступу: <http://storinka-m.kiev.ua/article.php?id=303>.
 16. Конарева Л. Станіслав Кульчицький: «Українська діаспора спромоглася донести світові правду про голод» / Лариса Конарева // Міст. – 2013. – 30 березня.
 17. Корсун Л. Генерал К. Морозов виступив на форумі НТШ і УВАН / Ліда Корсун // Свобода. – 1995. – Ч. 102. – С. 7.
 18. Корсун Л. Українці ЗСА на міжнародних конференціях / Ліда Корсун // Свобода. – 1995. – Ч. 215. – С. 3; Онишкевич Л. Світовий конгрес славистів у Варшаві / Лариса Онишкевич // Свобода. – 1995. – Ч. 166. – С. 3; Рудницький Л. Інтернаціональний вимір в праці НТШ Америки / Леонід Рудницький // Свобода. – 1997. – Ч. 55. – С. 4; Рябчук М. Україна на Конгресі американських славистів / Микола Рябчук // Свобода. – 1995. – Ч. 215. – С. 1, 4.
 19. Круглий стіл обговорював тему: «Євромайдан: суспільно-політична криза чи революція?» / Пресова служба НТШ-А // Свобода. – 2014. – № 8. – С. 5, 14.
 20. Локтев В. І про науку в Україні можна забути / Вадим Локтев // Час і Події. – 2012. – № 09. – 29 лютого; Що потрібно робити, щоб побачити українські імена в списках престижних наукових премій? // Час і Події. – 2013. – № 43. – 24 жовтня.
 21. Мерфі Н. Діяльність Наукового товариства ім. Шевченка в Україні та за її межами (1873-2000) / Наталя Мерфі // Міст. – 2001. – 4 січня.
 22. Мерфі Н. Українська діаспора в США: збереження традицій національної культури / Н. Мерфі. – Донецьк : Вебер, Донецька філія, 2007. – 257 с.
 23. Наукове товариство ім. Шевченка в ЗДА [Електронний ресурс]. – Нью Йорк, 1960. – 29 с. – Режим доступу: <http://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/1547/file.pdf>
 24. Панько С. В НТШ-А почався ювілейний академічний сезон / Сергій Панько // Свобода. – 2013. – № 43. – С. 9.
 25. Панько С. НТШ-А розпочало ювілейну Шевченківську програму / Сергій Панько // Свобода. – 2013. – № 48. – С. 1, 16; Шевченкознавча конференція // Свобода. – 1992. – Ч. 41. – С. 1.
 26. Романів Олег. Наукове товариство ім. Шевченка. 130 років праці для України / Олег Романів. – Львів, 2003. – 40 с.

27. Романюк М. Українське пресознавство на порозі ХХІ століття / М. Романюк. – Львів: Науково-дослідний центр періодики ЛНБ ім. Василя Стефаника, 2000. – 110 с.
28. Стріха М. Комп'ютер винайшов українець / Матвій Стріха // Міст. – 2011. – 20 жовтня.
29. Титиш Г. Біолог Андрій Сибірний: «Нині все, що вкладається державою в українську науку, пропадає» / Галина Титиш // Час і події. – 2013. – № 41. – 10 жовтня.
30. Тригуб П., Мерфі Н. Українська діаспора у США: збереження традицій національної культури (історіографія проблеми) / П. Тригуб, Н. Мерфі : [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukpraci/history/2007/74-61-23.pdf>.
31. Україна втрачає наукові кадри // Свобода. – 2013. – № 24. – С. 6.
32. Українці в американському та канадському суспільствах: [Соціологічний збірник] / за ред. В. Ісаїв. – Джерси Сіті : Видавництва М.П. Коць, 1976. – 360 с.
33. Чекалюк В. В. Преса діаспори США як комунікативний чинник формування ідентичності українців : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук з соц. комун. : спец. 27.00.01 «Теорія та історія соціальних комунікацій» / Чекалюк Вероніка Василівна – Київ, 2008. – 13 с.
34. Чекалюк В. Трансформація проблеми самоідентифікації українців на шпальтах газети «Свобода» у період з середини 40-х кінця 90 років ХХ століття / В. Чекалюк // Наукові записки Інституту журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка. – К. – 2008. – Т. 30. – С. 41–56 : [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2336>.

Биловус Л.І.

Тернопольский национальный экономический университет

ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ НОШ И ВОПРОСЫ УКРАИНСКОЙ НАУКИ В ПЕРИОДИЧЕСКИХ ИЗДАНИЯХ УКРАИНЦЕВ США КАК СРЕДСТВО СОХРАНЕНИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕНТИЧНОСТИ

Аннотация

В статье сделана попытка привлечь внимание к деятельности украинской диаспоры в США в контексте научных исследований, в частности функционированию Научного общества им. Т. Шевченко. Определены основные принципы деятельности этой организации, пути реализации ее научного потенциала путем анализа украиноязычной периодики США. В контексте затронутой проблемы рассмотрена деятельность НОШ в плане организации тематических конференций, съездов, издательской деятельности и презентации на международной арене украинской науки, что активно освещается в украинских печатных изданиях США. Этим же путем проанализировано состояние научных исследований на материковой Украине и перспективы выхода из кризиса. Внимание сосредоточено на организации прозрачной структуры научных учреждений и распределении средств, изменении отношения к ученым со стороны руководителей и чиновников, перенимании опыта развитых стран.

Ключевые слова: периодика украинцев США, национальная идентичность, информационное пространство, НТШ, научные исследования, украинская диаспора

Bilovus L.I.

Ternopil National Economic University

ACTIVITY OF THE SSS AND ISSUES OF THE UKRAINIAN SCIENCE UKRAINIAN-LANGUAGE PERIODICALS US AS A MEANS OF PRESERVING NATIONAL IDENTITY

Summary

The attempt to draw attention to the Ukrainian Diaspora's activity in the USA in scientific researching, in particular to T. Shevchenko Scientific Society's functioning is made in the article. The basic principles of this organization and the ways of its scientific potential realization, received due to the analysis of the Ukrainian periodicals in the USA are outlined. In the context of the raised problem, the activity of T. Shevchenko Scientific Society in terms of organizing thematic conferences, congresses, publishing and presentation of Ukrainian science on the global stage, what is illuminated actively by Ukrainian periodicals in the United States is considered. The state of scientific research in the mainland Ukraine and the prospects for recovery for overcoming the crisis have been also analyzed in the same way. Special attention is paid to the organization of transparent structure of scientific institutions and to the funds distribution, to the change of the attitude on the part of managers and officials towards the scientists, as well as to the adopting experience from developed countries.

Keywords: Periodicals Ukrainian USA, national identity, information space, SSS, scientific research, Ukrainian diaspora.